

Reisinger János: Jeremiás látomásai

A bibliai látomásokról szóló sorozatunkban a 4. előadásunkhoz érkeztünk. Jeremiás próféta látomásairól lesz szó.

Jeremiás próféta a Bibliának egyik legtragikusabb prófétája. Fiatal korában nem messze Jeruzsálemtől Júda hegyei közül Anatót falujából származott. i.e. 626-ban kezdte meg a szolgálatát, csaknem 20 évvel a babiloni fogság előtt, amely már elháríthatatlan volt a nép bűnei miatt. Jeremiás azonban arra kérte a zsidó népet, hogy lehet a fogság enyhébb is. Lehet a fogság fajárom és nem vasjárom, de az emberek nem hallgattak rá, sem a fogság előtti igehirdetéseiben, sem akkor, amikor már az első fogolycsapatokat deportálták, ez i.e. 605.

Sem akkor, amikor a második deportálás is végbe ment. Ez 597, de még akkor sem, amikor 586-ban harmadszor megjelent Nabukodonozor babiloni király. A harmadik ostrom során lerombolta a jeruzsálemi templomot és a foglyok harmadik csoportját vitte el száműzetésbe. Jeremiásról tulajdonképpen eddig tudunk biztosat. Ezt a 40 évét tudjuk nyomon kísérni a könyve, a Királyok és Krónika könyve alapján. Nem tudjuk egészen bizonyosan, hogy a próféta milyen véget ért. Valószínűleg tragikus véget. Népe elhurcolta magával Egyiptomba és talán ott megölték. Legalábbis a régi zsidó hagyomány így tudja. A fogság 605-ben az első deportálástól kezdődött el és 535-ig tartott, ez a 70 éves fogság.

Tehát, hogy egy kicsit lássuk a történelmi helyzetet és időt, ezért említem ezeket az adatokat. 40 évig prófétált Jeremiás. Próféciai a maga életében és annak a nemzedéknek a számára, akik hallották, szeme láttára teljesedtek be, és így nem hittek neki. Könyvének egyik megrázó fejezete a 20. fejezet - (Jeremiás imája) és a 45. fejezet – hűséges segítőtársának, Báruknak az Istenhez való fohászkodása. Mind a kettőt javaslom, hogy tessenek elolvasni. Természetesen itt most csak a látomásokról beszélhetek, tehát ezért nem is mélyedek el a 20. és a 45. fejezetben, de ha valakinek csak ennyire futná az idejéből, a könyvből ezt feltétlen olvassa el. A próféta, ahogy említettem, tragikus próféta, hiszen úgy tűnik, hogy az egész munkája kárba veszett.

Amiért ő élt, amiért ő fiatalkorában feltette az életét, életében semmi eredményét nem látta. Ahogy említettem, valószínűleg a történelem süllyesztőjében a névtelen halál vagy a tömegsír tájékán fejezte be az életét. Persze egyik próféta élete sem volt irigylésre méltó, de Jeremiásé különösképpen nem volt az. Isten neki különleges dolgokat mondott, különleges

látomásokat is adott. Olyan kijelentéseket, amelyekből később is sokat merítettek mások, gondolkodó emberek, művészek. Talán az egyik legutóbbi verssel kezdjük az előadást egy mai magyar költő, egy most is élő költőnk Rába György hogyan foglalta egy rövid versbe, hogy Jeremiás élete egy rendkívül megtépzott élet volt, testileg is, hiszen szégyen-szemre maga a főpap vesszőztette meg a templom kapujában.

Lelkileg is, mert amiért Isten felkérte őt a prófétálásra, annak úgyszólván semmi-semmi következményét nem látta. Nehezen érthető a vers, de egy kicsit próbáljuk olyan füllel is hallgatni, hogy egy mai ember, egy mai költő, vagy ma, aki a világnak akar mondani valamit, mennyire nehéz elhelyeznie magát. Mert a világ is rendkívül elhelyezhetetlenné vált, és a világon is megszólítani embereket, azt mondhatnám, talán a legnehezebb feladat. Ennek tudatában hallgassuk meg Rába Györgynek pár évvel ezelőtt szerzett Jeremiás versét.

Rába György: Jeremiás

Nem én vagyok
mint a földút mit katonacsizmák tapostak keményre
nem én vagyok
mint tengerész a rakpartról a vízre visszanézve
nem én vagyok
mint virágos tegnapi fogadalma zákányos agynak
nem én vagyok
mint őrszem kit az állásban végül magára hagynak
nem én vagyok
mint fonográfok bölénye már csak formájáért csodálják
nem én vagyok
s ez a mindennapos őrzőjárat is mi végre.

Igen, ahogy ezt mondja Rába György versében is Jeremiás, hogy nem én vagyok, nem én vagyok. Nem tudom, hogy ki vagyok, hiszen az emberek meghallgatnak, igazságot is látnak a szavaimban, de nem szeretnek. Általában a tömegek nem szeretik, ha figyelmeztetik őket. Ha a tömegeket dicsérik az nagyon jó, ha a tömegeket valamire figyelmeztetik, az nagyon rossz. Jeremiás, amikor fiatal volt, tulajdonképpen nem is akarta elfogadni a prófétai hivatást. Ő tiltakozott.

Ő azt mondta Istennek, hogy ő egy fiatalember, ő falusi ember.

Persze közel. Jeruzsálemtől pár kilométerre, talán 4-5 kilométerre van Anatól. Kis falu Júdea hegyei között, de Jeremiás nem akarta elfogadni Isten hívását, mert érezte, hogy fiatal, hogy ő falusi ember. Most menjen el ő a fővárosba, ahol minden hájjal megkent politikai és vallási vezetők sütögetik a maguk

pecsenyéjét, és akkor szóljon ott bármit is. Menten meg fogják ölni, vagy valami visszavonhatatlanul nagyon rossz következik be.

Ezért ennek az ifjú Jeremiásnak Isten rögtön két látomást adott.

Jeremiás könyvében három rövid látomás van. Rögtön az 1. fejezet 4. versétől szeretném olvasni. A szöveggörnyezetével együtt maga a látomás rendkívül rövid lesz. Maga a látomás az szinte egyetlen egy vers, de az egész szövegösszefüggést szeretném felolvasni. A 11. vers egyébként a látomás, de a negyedik verstől fogva olvasom, hogy Isten mit mondott Jeremiásnak.

4. Szól pedig az Úr nékem, mondván:
5. Mielőtt az anyaméhben megalkottalak, már ismertelek, és mielőtt az anyaméhből kijöttél, megszenteltelek; prófétának rendelvelek a népek közé.
6. És mondtam: Ah, ah Uram Isten! Íme, én nem tudok beszélni; hiszen ifjú vagyok én!
7. Az Úr pedig mondta nékem: Ne mondd ezt: Ifjú vagyok én; hanem menj mind azokhoz, a kikhez küldelek téged, és beszéld mindazt, a mit parancsolok néked.
8. Ne félj tőlük, mert én veled vagyok, hogy megszabadítsalak téged! mondta az Úr.
9. És kinyújtotta az Úr az ő kezét, és megillette számat, és mondta nékem az Úr: Ímé, az én ígémet adom a te szádba!
10. Lásd, én e mai napon népek fölé és országok fölé rendelvelek téged, hogy gyomlálj, irts, pusztíts, rombolj, építs és plántálj!
11. Szólt továbbá nékem az Úr, mondván: Mit látsz te, Jeremiás? És mondtam: Mandulavesszőt látok én.
12. És monda nékem az Úr: Jól láttál, mert gondom van az én ígémre, hogy beteljesítsem azt.

Ez a Jeremiásnak adott első látomás.

Tehát, ahogy említettem csak a 11. vers maga a látomás, de érdemes tanulmányozni a szövegösszefüggésével együtt. Tehát Jeremiás egy rendkívül rövid látomást kapott, egy mandulavesszőt látott.

Ennyi volt az egész látomás.

Meg is kérdezte tőle az Isten, hogy mit látsz, természetesen meg is mondja, hogy mandulavesszőt látok és utána az Isten megadja röviden a magyarázatot, hogy miért mutatott neki mandulavesszőt. Ezért jó ilyen könyveket kézbe venni. Magyar nyelven ez az első és egyedüli könyv idáig .

A vácrátóti botanikus kert volt igazgatójának, Kereszti Zoltánnak a *Nézzétek a mezők liliomait* című könyve, ahol elolvasható a mandulafáról és egyáltalán a manduláról szóló fejezet.

A mandula az a fafajta volt Izraelben, amelynek a legkorábban kezdett az ága zsendülni és a legkorábban kezdte a tavasz első leheletére bontogatni a mandula a szárnyait. Nagyon kedvelt gyümölcs volt ez a Közel-Keleten. Az Ószövetségben nagyon sokféle felhasználását látjuk a mandulának. Például amikor Isten a legszentebb dolgokat kérte. Például, hogy készítse el a zsidó nép a frigyládát. A frigyládába is az Áron kihajtott mandulavesszejét tették. A hétkarú gyertyatartóra, a menórára is mandula formájú faragványokat, díszítményeket helyeztek.

A mandula a buzgóságnak és a hűségnek volt a jelképe. 5-6 méter magas lombhullató, tövises, sötétbarna, repedező kérgű fa volt. Mi is ismerjük, mert most már nem csak Pécsen vagy a Dél-Vidéken természetesen mandulát, hanem szinte már az egész országban. Palesztinában nagyon sok helyet a manduláról, illetve a mandulának a gyümölcseről neveztek el. A mandula rendkívül kedvelt növény volt. Tehát amit tudni kell róla, az az, hogy tavasszal ez volt az első fa, ami rügyezett és virágját bontogatta. Egyes források szerint, hogyha például a tél ott olyan zord volt, ami havazással is együtt járt, - ami ott Palesztinában sem volt ritka,- akkor még a hó rajta volt a fa ágán, akkor a mi február, márciusunknak megfelelő időszakban a mandula már kidugta a rügyeit.

Nagyon fontos táplálék a mandula. Jó, hogyha kedveljük, mert ez az egyik legegészségesebb táplálék. A diót és a mogyorót ismeri inkább a magyar nép, de a mandulának az az előnye ezekhez képest, hogy az olajtartalma ezekhez képest nem olyan nagy, tehát könnyebben emészthető. Naponta 7-10 darab rendkívüli nagy kalóriát ad. Miért is mutatott Isten ennyire egyszerű látomást, és mit is akart ez a látomás érzékelteni?

Túl azon, hogy a héberben egy szójáték is ez. A mandulavesszőt így mondja a héber, hogy **sákéd**. A mondatban, amit az Isten mondott Jeremiásnak, hogy mit látsz te Jeremiás, mandulavesszőt látok. És mondta nékem az Úr jól láttál, mert gondom van az én ígémre, hogy beteljesítsem azt. Ez az így fordított kifejezés, hogy „gondom van az én ígémre, hogy beteljesítsem azt”, ez szó szerint annyit jelent, hogy én virrasztok, örökösök azon, hogy amit mondok, én az Isten, azt be is teljesítsem. Ez a héberben **sokéd**.

Ez úgy hangzik az eredetiben, hogy sákéd a mandulavessző és sokéd maga az ige, amire utal. De hogyha valaki nem érti, - mert a fordításon nem jön át ez a szójáték, - akkor is talán, ha ismeri a manduláról ezt, hogy a mandula az első fa volt, ami rügyezni és virágba borulni kezdett, tán rögtön érti ezt a rövid megoldást, hogy Isten ezt a fiatalembert mivel biztatta, mivel erősítette.

Azt mondta Isten Jeremiásnak, hogy Jeremiás ne félj, mert amit mondok, én jó időben mondom a dolgokat, de azokat be is fogom teljesíteni. Aki az én szolgám, az soha csúfot nem vall, mert amit mondok, az beteljesedik. Az már más kérdés, hogy Isten kijelentéseiben vannak olyan ígék, amelyek rögtön

beteljesedtek, és voltak olyan kijelentései Istennek, amelyek nem teljesedtek be rögtön, de amit az Isten kimondott, soha olyan nem volt, ami valamikor be ne teljesedett volna.

Az ószövetségi próféták, mind tudjuk kettős próféciákat mondtak. Nagyon sok kettős prófécia van a könyvekben, ami annyit jelent, hogy ami nem teljesedett be a zsidó nép életében, az beteljesedett később, például a kereszténység történetében, mind a mai napig ható érvénnyel. Tehát erről nyugtatta meg Isten Jeremiást, hogyha az én üzeneteimet tolmácsolod, soha szégyent nem vállal, soha nem kell szégyenkezned, mert az én ígéim valamikor beteljesednek, gondom van rá, hogy beteljesítsem azt.

Ámos könyve 3. fejezete 7. verséből érdemes megjegyezni, - ennek van egy párdarabja János evangéliuma 15. fejezetében a 15. versben - tudniillik Isten azt mondta egyszer Ámosnak, hogy mondd meg a népnek, értesd meg az emberekkel.

Idézem szó szerint, hogy „Semmit sem cselekszik az én Uram az Úr, amíg meg nem mutatja az ő szolgálóinak, a prófétáknak.”

Tehát Isten, amikor kimond valamit, vagy valamit előre megjövendöl, vagy valami ítéletről beszél, azt jó előre a próféták tudomására hozza, hogy az embereknek legyen felkészülési idejük. Ámossal ezt le is rögzítette Isten, hogy Ő nem az elkapkodás és hirtelenkedésnek az ura. Isten meghatározott gondolkodás és rend szerint cselekszik a világban.

Ezért mondja Jézus Krisztus is tanítványainak a búcsúbeszédeiben, hogy nem szolgálóknak, hanem barátoknak mondalak titeket. A szolga nem tudja mit cselekszik az ura, de én barátaimnak mondalak titeket, mert mindazt, amit az Atyától hallottam, megjelentettem néktek.

Jeremiásnak erre nagyon nagy szüksége volt, hiszen a saját életében tapasztalhatta, hogy Isten már akkor megbízta ezzel az üzenettel, amikor fellépett, hogy hirdesse a zsidó nép megítélését. Ő ezt 20 éven keresztül mondta, tehát igazán lehetett volna döntenie, választani az embereknek. Az, hogy az emberek nem döntöttek és nem választottak, ez nem Jeremiás hibája és nem az Isten hibája. Ez minékünk, embereknek a hibánk, hogy ha valamit nagyon világosan és tiszta beszéddel kijelentenek nekünk, de mégsem cselekedjük meg. Az egész Bibliában ezt látjuk. Isten az özönvizet is 120 évvel előre bejelentette. A mostani világ problémáit is bejelentette Isten, csak nem 120 éve, hanem 2000 éve, meg 2700 éve.

Aki akarja, megtudhatja, hogy ma a világban mi zajlik és mi fog zajlani. Ma is el lehet mondani, hogy emberek, ha ma kinyitjátok a Bibliát, mit láttok. Mindannyian mandulavesszőt kell, hogy lássunk, mert az Isten, amit kimondott, azt beteljesíti. Az Isten, amit kimond, olyan nincsen, amit be ne teljesítene, véghez nem vinne. Csakhogy mivel az Isten tiszteli az emberek szabad akaratát

is, szabad döntéseit is, ezért legfeljebb az a kérdés, hogy már beteljesedett vagy pedig a múltban nem teljesedett be, de be fog teljesedni a végső időkben. Ezért ez a látomás, egy nagyon rövid látomás, nagyon sokat jelentett Jeremiás számára. Egy kis mandulavesszőnek a látványa, látomása kísérte végig az egész életén és talán a mély csüggedésében, mély elkeseredésében ez a látomás adott erőt neki, hogy csak hirdesse az Isten igazát.

Ahogy Babits Mihály nagyon szépen mondja a Jónás könyvében, hogy „a szó tiéd, a fegyver az enyém. „Te csak prédikálj Jónás, én majd cselekszem”.

Itt is ez teljesedett. Te csak prédikálj Jeremiás, én majd cselekszem. Te nem tudod, hogy az emberek hogy veszik az üzenetet. Az emberi szív kikutathatatlan. Épp Jeremiás könyve 17. fejezetében olvassuk az ember belső világáról ezt a döbbenetes kijelentést, hogy „csalárdabb a szív mindennél, kicsoda ismerheti azt.”

Nem miránk van bízva, mert még csak a prófétákra sem volt bízva, hogy az emberszívekről véleményt mondjanak. Az emberszívek kikutathatatlanok. Egyszer ilyen az ember, egyszer olyan. Sokszor maga sem tudja, hogy hol áll. A prófétának az a feladata, hogy hirdesse a világosságot, hogy hirdesse a megszólító üzenetet. Majd az Isten gondoskodik arról, hogy ebbe az összevissza emberszívbe valahogy behatoljon a világosság, és rendet teremtsen, világosságot árásszon az emberszívbe.

Nagyon nagy szüksége volt erre Jeremiásnak, de úgy gondolom, hogy mindannyiunknak, főleg olyan embereknek, akik másokkal foglalkoznak, akik embereket valamire rá akarnak venni. Szülők például, vagy bizonyos foglalkozásban: orvosok, tanárok, óvónők, akik nevelnek embereket, vagy nevelni szeretnének embereket. Soha nem szabad azt nézni, hogy az emberek rögtön hogy válaszolnak, vagy az emberek valamit visszautasítanak.

Csak úgy jelzem, hogy a 45. fejezetet, mindig azért javaslom elolvasásra, mert ott nem Jeremiás, hanem szolgálja Báruk mondja, hogy Uram, Istenem, de hát az embereknek nem kell az igazság, nem kell a szeretet. Az embereknek nem kellesz te Istenem, az embereknek nem kell a te szavad. Az emberek mennek, mint a csataló a maguk megszokott vágányán, a maguk megszokott ösvényén, és akkor azt mondja Isten Báruknek, hogy Báruk ezen a világon kívánsz te nagyokat?

Itt ezen a földön kívánod, hogy az egyik ember jót mond és rögtön a másik ember elfogadja? Ilyen jót ne kívánj. Vagy, hogy valaki szépen elmondja embertömegeknek, hogy emberek ez és ez a helyzet és ebből ez következik, abból az. Azt gondold, hogy embertömegek egyik pillanatról a másikra, vagy akár később is majd hajlanak a jó szóra? Ne kívánjunk nagyokat ezen a világon. Azt mondja Isten Báruknek. Hát nézz én rám, az Istenre. Amit én elültettem, ki kell, hogy szaggassam. Amit felépítettem, le kell, hogy romboljam. Az egész

történelem micsoda, az építés és rombolás, az értelem és az értelmetlenség váltójátéka. Hát ha én az Isten ezt elszenvedem, te az ember, aki annyira nem látsz bele az emberek szívébe, mint én az Isten, ne kívánj e földön nagyokat.

Legyen elég néked, hogy a te lelkedet zsákmányul adom néked. Micsoda érdekes kifejezés. Legyen elég az, hogy ha te megmaradsz az igazságban, ha te tovább folytatod a szolgálatodat, akkor már egy emberrel több, aki üdvözülni fog, aki eléri az örök életet. És ha eggyel már több, az már 100%-os siker. Hogy esetleg a szavadra senki nem hallgat? Hogy esetleg nem követnek az emberek? Egyrészt ezt nem is tudod, mert a látszat sokszor csal.

Jeremiás könyvének is van egy nagyon érdekes folytatása a Bibliában. Ez Ezsdrás és Nehémiás könyve. Ebből láthatjuk, hogy akik a legnagyobb dühvel támadtak Jeremiással szemben, azoknak a leszármazottjai – átélve a 70 éves fogságot – a legnagyobb számban települtek aztán vissza Izraelbe. Sokszor a prófétai beszéd nemhogy az ember életében, hanem sokszor a harmadik nemzedék életében érezteti hatását.

Ezért aki emberekért küzd, emberekért fáradozik, soha ne a látszatot figyelje, hogy most az emberek hogyan gondolkoznak? Az embereknek tényleg kell valami jó? Az emberek tényleg megfogadnak tanácsot meg útmutatást? Ezzel ne foglalkozzunk, hanem azzal foglalkozzunk, hogy mi magunk a küldetésünket teljesítsük, mert hogyha teljesítjük a küldetésünket, akkor a mi lelkünk már meg van nyerve.

Hát mi is azért csak egy ember vagyunk, nemcsak azok, akikért küzdünk. Az is egy valaki, aki küzd, és az jó lenne, ha nem roppanna össze. Tehát milyen egyszerű és milyen vigasztaló felfogás és milyen egyszerű és szemléletes hasonlat, de rögtön a látomás után jön a második látomás. Az 1. fejezet 12. és 19. versei között van a második látomás.

„És másodszer is szóla hozzám az Úr, mondván: Mit látsz te? És felelek: Forró fazekat látok én, és pedig a szája észak felől van.

És monda nékem az Úr: Észak felől támad a veszedelem e földnek minden lakosára.

Mert ímé, előhívom én az északi országok minden nemzetségét, mondja az Úr, és eljönnek, és kiki felállítja az ő királyi székét Jeruzsálem kapui előtt, és köröskörül minden kerítése ellen, és Júdának minden városa ellen.

És kimondom ítéleteimet felettök az ő mindenféle gonoszságukért, minthogy elszakadtak tőlem, és idegen isteneknek áldoztak, és tulajdon kezeik munkáit imádták.

Te azért övezd fel derekadat, és kelj fel, és mondd meg nékik mindazt, amit én parancsolok néked; meg ne riadj tőlük, különben én riasztalak el téged előlök!

Mert ímé én erősített várossá, vasoszloppá és ércbástyává teszek ma téged mind ez egész földön, Júda királyai, fejedelmei és papjai ellen és a föld népe ellen.

Viaskodni fognak ugyan ellened, de nem győznek meg téged, mert én veled vagyok, azt mondja az Úr, hogy megszabadítsalak téged.”

A második látomás, minthogy követte az elsőt, szintén rendkívül rövid volt.

Egy fazekat látott. Mandulavessző után egy fazék.

És abból a gőzölgő, forró fazékból észak felől, mintegy úgy látta ezt a fazekat kiömleni dél felé. Északi, észak-keleti irányban van Babilónia, s ebben a második látomásban azt mutatta be Isten Jeremiásnak, hogy annyira eltorzult a nép. A zsidó nép már annyira eltorzult, menthetetlenül erkölcstelenné váltak. Az északi országrész elesett már 722-ben. Iszonyú kizsákmányolás, a gazdagok randalírozása, a szegények elnyomása.

Ámos világosan mondta, hogy a gazdagoknak csak egy szempontjuk volt, hogy port áhítottak a szegények fejére, hogy minél előbb az öregek haljanak meg, mert abból úgy sem tudunk hasznot húzni. A fiatalok, ha az én gyerekeim, jól éljenek, ha szegény, akkor kizsákmányoljuk.

Tehát kicsiben ez az országrész ugyanolyan világot öltött, mint ami ma látszik a világon, hogy a mai világban is nagy erkölcsös beszélgetések folynak, hogy most az eutanázia jó, vagy nem jó? De nagyon jó, mert az öregeket késleltetés nélkül segítsük át azon a határon ugye, hát ne költsünk pénzt az öregekre, azok már úgy se hoznak hasznot, a középnemzedék az még elvegetál egy kicsit, akiket ki lehet szipolyozni, ki lehet zsákmányolni, azokból mi gazdagodunk meg, azok jó, hogyha élnek. Ezt Ámos próféta már pontosan felfestette és próféta társai Hóseás és Ézsaiás is. És Jeremiásnak Isten megmutatta, hogy ilyen embereket, aki a másik embert a földbe döngöli, vagy alig várja, hogy meghaljon, ilyen embereknek adjak életet? Nem, az ítéletet végre fogom rajtuk hajtani.

722-ben az asszírok, úgy ahogy volt, sáskaként letarolták az egész országot, deportálták az északi tíz törzset, tehát ez már 722-ben beteljesedett az előző évszázadban. De most a déli két törzsre került a sor, mert nem tanultak az állapotukból. Az északiak állapotából, erkölcsi helyzetéből. A forró fazék – Asszíria volt az északi országrész, aztán meg a Babilónia lesz a déli országrész- aztán már elhozom ezeket az embereket.

A Biblia nagyon sokszor mondja azt, hogy Isten eltolja a kulisszákat és választ kemény, kegyetlen népek közül végrehajtót, akik a maga választott népén végrehajtják az ítéletet. Ezt Isten már megmondta a zsidóknak a honfoglalás idején. Azért kellett a zsidóknak is végrehajtani az ítéletet, mondjuk Jerikó lakosain saját kezűleg, hogy lássák, hogy ha ők ilyen erkölcstelenségbe merülnek, mint ezek a kánaánita népek, akkor övelük is ezt fogják tenni. Mert egy bizonyos határon túl a bűnnek nem lehet életet adni, hiszen magát az életet fogja kioltani.

Ezért Isten a babiloni birodalomnak engedte meg, hogy Nabukodonozor megjelenjen 605-ben Jeruzsálem falainál. Körbevett a várost, bevett, tulajdonképpen egy rabszolga helyzetbe taszította a zsidó népet. Az első fogolycsapatokat deportálta Babilóniába és ide tekintett erre a világra, hogyha majd az egyiptomiakkal kezdenek szövetekezni ellenem, akkor majd másodszor, harmadszor is megszállom őket.

Ez így is történt és i.e. 586-ban a zsidó nép egyszer és mindenkorra elvesztette függetlenségét. Lényegében azóta sem nyerte vissza Jézus koráig sem és azóta sem. 586 az a pillanat, amikor lerombolják a salamoni templomot, elviszik a frigyládát, amikor a zsidó nép örökös szolgaságba kerül. Ezt egy nagyon egyszerű látomással így mutatta be Isten, hogy egy forró fazék kiömlik és egyszerűen felporzseli, elpusztítja ezt a vidéket. Később Ezékiel próféta könyvében olvassuk, hogy ez valóban egy forró fazék pusztítás volt. A népnek a harmadát megölték, a másik harmadát elvitték a fogságba és harmadik harmada maradt az anyaországban.

Ez egy irtózatosszerű vércsapolása volt a zsidó népnek, de erre a dologra már 800 éve figyelmeztette Isten őket, ami azért nem kis idő, még egy nép számára sem a történelemben. Ez a látomás, megint egy nagyon egyszerű látomás minden nép életében ugyanígy van. Minden nép egy bizonyos ideig, - mondjuk ameddig józanul és erkölcsösen él, - számíthat Isteni támogatásra, de amikor egy nemzet, egy ország a saját határain belül, a saját állampolgáraival teszi azt, amit egyébként az ellenséggel tenni is rossz, akkor minden nép életében Isten elhozott, és ma is elhoz ilyen ítéleteket. Ezért Rába György után egy másik költőnk, most már nagyobb néptribun költőnk hallgassuk meg. Illyés Gyula szólaljon meg. Illyés Gyula sem véletlenül nyúlt a Jeremiás témához, mert lényegében Illyés Gyula is azt írja le, hogy tulajdonképpen a magyar nép életében is így van, meg minden nép életében is így van. Amikor már egy nép odáig torzul, hogy saját honfitársait, mint ellenséget kezeli, és már nem az lesz a szempont, hogy ki a magyar, hanem az szempont, hogy ki a gazdag és ki a szegény, akkor tulajdonképpen egy nép lelkiileg, erkölcsileg már megszűnik létezni.

Akkor Isten megengedi azt, hogy egy másik nép szolgai sorba vesse ezt a nemzetet. Ez ugye a magyar nép életében többször megtörtént. Érzékeny prédikátoraink voltak, főleg a reformáció után, főleg a református prédikátorok, erre nagyon sokszor figyelmeztették a magyar népet, hogy szakasztott ugyanaz a magyarság helyzete, mint a zsidósáé, és a magyar is, hogyha a legnagyobb ellenségévé önmaga lesz, akkor ezt a sorsot, amit a zsidóság sem kerülhetett el, a magyarság sem fogja elkerülni. Örök időszzerű téma. Úgy tűnik a 20. 21. században is, különben Illyés nem nyúlt volna ilyen témához, ahogy Jeremiás.

Ilyés Gyula: Jeremiás

Ime itt a táj, kész városod -
S a romok mérnökei ott:
A konok torzó-tervezők, az ősi
Csend megszállt álmodói, rendezői.
És pontos rajz szerint omol
Büszkeségünk szép magasaiból
A kő, a vas, az agyagba kevert
Nyujtózó eszme. Feldobott csokor:
Úgy száll, foszol, kereng le majd a kert.
Vérző madárként sír, fut az idő.
Amit jósoldtam, mind betelt.

Új bölcsek, új tudók tűnnek elő.
Hús orvos-ujjuk érintéseitől
A nyelv kihull, a szem kidől,
Elveszti, amért létre kelt:
Eszét veszti a csecsemő.
Amit jósoldunk, mind betelt.

Ki lesz helyén a nagy cserében?
Ó, fordított világ. Patája
Körül dörgéssel s gyors tüzek
Korbácsával a dühös ég
A bokrok, ólak közt üget,
Tiporja gyáva gyermekét.
Múlt kék színével jár az égen
Atyáink munkás háza tája.

Ki lesz helyén? Nyugodt vagyok.
S csak büszkébb, ha senki sem ért.
Akár az est, elborulok,

Elmémben is attól, mi ért,
Tán sírok, tán játszadózok,
Hogy nem felelek semmiért.

És igen, eljött a fogság, és a fogság előtt, hogy kik mennek a fogságba, és kik maradnak itthon, erről kapja Jeremiás a harmadik látomást, könyve 24. fejezetében jegyzi ezt föl, olvasom tehát a Jeremiás könyve, 24. fejezet első 10 versét:

Látomást mutata nékem az Úr, és ímé, két kosár füge volt letéve az Úr temploma előtt, miután Nabukodonozor babiloniai király Jékóniást, Joákimnak, a Júda királyának fiát és Júdának fejedelmeit és az ácsokat és kovácsokat fogságra hurcolá Jeruzsálemből, és elvivé őket Babilonba.

Az egyik kosárban igen jó fügék valának, amilyenek az először érő fügék; a másik kosárban pedig igen rossz fügék valának, sőt ehetetlenek a rosszaság miatt.

És monda az Úr nékem: Mit látsz te Jeremiás? És mondék: Fügéket. A jó fügék igen jók, de a rosszak igen rosszak, sőt rosszaságok miatt ehetetlenek.

És szóla az Úr nékem, mondván:

Ezt mondja az Úr, Izráel Istene: Mint ezeket a jó fügéket, úgy megkülönböztetem a Júda foglyait, akiket e helyről a Kaldeusok földjére vittem, az ő javukra.

És őket szemmel tartom az ő javukra, és visszahozom e földre, és megépítem és el nem rontom, és beplántálom és ki nem szaggatom.

És szívet adok nékik, hogy megismerjenek engemet, hogy én vagyok az Úr, és ők az én népemmé lesznek, én pedig Istenükké leszek, mert teljes szívből megtérnek hozzám.

És amilyenek a rossz fügék, amelyek ehetetlenek a rosszaság miatt, azt mondja az Úr, olyanná teszem Sedékiást, a Júda királyát, és az ő maradékát, és az ő fejedelmeit, és Jeruzsálem maradékát, akik itt maradnak ezen a földön, és azokat, akik Egyiptom földjén laknak.

És kiteszem őket rettegésnek, veszedelemnek a föld minden országában; gyalázatnak, példabeszédnek, gúnynak és szidalomnak minden helyen, ahová kiűzöm őket.

És fegyvert, éhséget és döghalált bocsátok rájuk mindaddig, amíg elfogynak a földről, melyet nékik adtam és az ő atyáiknak.

Isten, amikor Jeremiásnak látomásokat adott, mert ezt a három rövid látomást kapta csak a Próféta, - Jeremiás könyve inkább gondolati ihletésekkel van tele, - de itt sem hazudtolta meg magát az Isten, ugyanolyan rövid látomást adott, mint az első kettő. A Jeruzsálemi templom előtt Jeremiás nagyon sokszor hirdette az

igét, ott következett be a megszegényítése is. Ezt el lehet olvasni a 7. fejezetben. Egyszer Jeremiás kiállt a jeruzsálemi templom elé, és az ott beözönlő embereknek azt mondta, hogy „Emberek, hát itt özönlötök a templomba, jöttök az istentisztelet helyszínére.” Ezt már mondta Ámos is a könyvében, hogy, nagyon-nagyon tele voltak a templomok, pedig a legkegyetlenebb kizsákmányolás volt az országban, és a szegények legkegyetlenebb elnyomása, de a templomok tele voltak. Ilyen skizofrén vallásosság volt, hétköznapiakban erőszakoskodunk, a hétvégén megbánjuk, aztán újra erőszakoskodunk, újra megbánjuk, hát erre használták fel Istent egy szögről lekasztani elve alapján. Ugyanez volt Ámos után Jeremiás korában is, Jeremiásnak volt bátorsága odaállni a templom elé és azt mondta: „Emberek, ne mondogassátok azt, hogy az Úr temploma, az Úr temploma, mi templomba járunk, mi milyen vallásos, hívő emberek vagyunk, hanem menjetek haza, jobbítsátok meg az útjaitokat, és ne azt képzeljétek, hogy az Isten egy tehetetlen bábu, aki sem nem lát, sem nem hall, az Isten előtt nem lehet érdemeket szerezni, az Isten előtt ezzel, hogy eljártok egy héten templomba, de a hét többi hat napján meg ugyanúgy öltök, csaltok, loptok, mint akik esetleg nem járnak. Mi értelme van az effajta vallásosságnak, mi értelme van? Hát erre előjött a Főpap, megfogatta Jeremiást, saját kezével fogott egy ostort a kezébe és így mondja, hogy megcsapdosta Passúr Jeremiást, az egész nép szeme láttára, mint a kisgyermeket, vagy még annál is rosszabb, mint valami elvetemült gonosztevőt, megkorbácsoltatta Jeremiást a templom előtt. Aztán utána, miután Jeremiás nem fejezte be a feddő beszédeit, hát egy ciszternába is bevettette, hogy hát ott szagolja a mélységét a föld gyalázatának. Onnan emelte ki Jeremiást egy Ebed-Melek nevezetű szerezsen ember. Nem zsidó embernek esett meg a szíve Jeremiáson, hanem egy idegen országból, ott szolgáló embernek, aki éjnek idején odajött, összekötött, összecsomózott vászonlepedőket, lenyújtotta a kötelet a lepedőkkel, hogy fel ne horzsolja Jeremiás hónalját. Csodálatos történet ez Jeremiás könyvében, idegen ember, aki nem volt zsidó ember, de aki tudta, mi a jobb, mi a bal, mi a fehér, mi a fekete, és tudta, hogy a Prófétának igaza van, és volt neki bátorsága ezt megtenni, és szépen felhúzta Jeremiást, kihúzta a mocsokból, a ciszternából. Ugyanezt a jeruzsálemi templomot látta Jeremiás a látomásban, és két kosár fügét a templom előtt. Azért volt ez az egyszerű látomás meghökkentő, mert az egyik kosárban tiszta jó fügék voltak, ehető, pompás fügék, a másikban pedig teljesen megposhadt, rohadt, ehetetlen fügék. Ezt értjük, két embercsoportot jelképezett, azokat jelképezték a jó fügék, akik még meg fognak változni a nehéz történelmi körülmények ellenére is, és a poshadt, rossz fügék meg azokat jelképezték, akiknek mindegy már, hogy béke van vagy háború van, önzők voltak, önzők maradtak, és önzökként fognak meghalni, nem lehet rajtuk változtatni az Isten legnagyobb erőfeszítése ellenére sem. De most jön a döntés,

a megdöbbenő dolog. Mi úgy gondolnánk, hogy a jó fügékkel jelképezett jó emberek maradnak itthon, a rossz fügével jelképezett rossz emberek pedig mennek a fogságba. De Isten éppen a fordítottját mondja Jeremiásnak. „Mit látsz Jeremiás?” Először mondja: „A jó fügéket.” „Igen, de tudod, hogy kik a jó fügék a kosárban? Azok azok az emberek, akiknek én még, akikért én még tudok valamit tenni, akiket szemmel tudom tartani, akiket elviszem a fogságba, akiket majd visszahozok a fogságból, akiknek új szívet adok, akik a nyomorúság kohójában megváltoznak, mert akiket a fogságba visznek, azok a jó fügék.” És akik pedig itthon maradnak, azok a rothadt fügékkel jelképezett emberek.

Kedves Hallgatók, itt is a Biblia válaszol arra a nagy emberi kérdésre, amit egyébként minden más bibliai könyv is föltesz, a legélesebben Jób könyve teszi fel. Hogy miért van az, hogy ezen a világon általában is inkább az ártatlan és becsületes emberek szenvednek többet? És miért van az, hogy a kifejezetten rossz emberek ugyanúgy élnek, mint hal a vízben, mintha mi sem történnék? Miért van ez? Sok ember a fejéhez kap, és azt mondja, ha van Isten, de hát ezért nem hiszek én az Istenben, mert hogyha lenne Isten, akkor valahogy a jókat jobban támogatná, a rosszakat meg valahogyan példásan megbüntetné, csak hát ez az Isten gondolkodásában éppen ellentétesen van. Tudniillik Isten mindenkiért megtesz mindent, de azok az emberek, akiknél látja Isten, hogy már szinte kimerítették a megváltozásuk lehetőségét, mert se a lelkiismeret, se más emberek, se a Szentlélek, se a Biblia, se semmi nem fog rajtuk. Mert ők azt mondják, hogy én egyszer élek, eszem-iszom, utána meghalok, nekem egyetlenegy mértékem, hogy jól éljek, kényelmesen éljek, utána úgyis fölfordulok, és a kukacok esznek meg engemet. Addig legalább éljek jól. Most ezekért az emberekért mit tud az Isten tenni? Tud valamit tenni. Itt hagyta őket a déli országrészben, otthon maradhattak a lakásaikban, nem mondhatták azt, hogy ők azért maradtak rossz emberek, mert őket vitték a fogságba. Nem. Ők továbbra is megkaptak mindent, minden jó lehetőséget, nem deportálták őket, dolgozhattak a földjeiken, és ott maradtak egy országban harmad annyian, mint azelőtt voltak. A 11. zsoltárban mondja a Szentírás, hogy az Úr az igazat megpróbálja, a gonoszság kedvelőjét azonban gyűlöli az ő lelke. Aki rossz, annak Isten azért ad jobb körülményeket, hogy ne arra hivatkozzék majd valamikor, vagy az Ítéletkor, hogy ő azért lett rossz, vagy azért maradt rossz ember, mert a körülményei rosszak voltak. Dehogyan. Ezért nagyon sok rossz embernek most fényűzően jók a körülményei. Mire szolgál ez? Soha nem mondhatják azt, hogy ők azért romlottak el, mert nem tudom én ilyen és olyan rossz körülmények közé kerültek. Senki nem azért romlik el. Mindenki a maga döntései, választásai miatt megy föl, vagy le. De Isten megengedte, hogy a gonoszok, a rossz fügékkel jelképezett emberek, igen, azok itthon maradtak. Azok, akik pedig jók voltak, vagy mondanám így, hogy még volt remény

felőlük, hogy megváltoztathatók, vagy kitartanak a jóban, azoknak nehezebb körülményeket engedett meg az Isten. Ezt miért teszi az Isten? Miért van az, hogy ma is sokszor a lelkiismeretes, becsületes emberek hihetetlen nehézségeket, nyomorúságokat kell, hogy szenvedjenek? Egyrészt azért, mert Isten ezzel dokumentálja, hogy ezek az emberek nem azért jó emberek, nem azért tiszta emberek, mert a körülményeik jók. Ezek azért jó és tiszta emberek, mert ragaszkodnak az igazsághoz, ragaszkodnak a lelkiismeretükhöz, ragaszkodnak Istenhez akkor is, ha az egész világ összefog ellenük. Ők akkor is hűségesek az Istenhez. Tehát világosan közli az egész Szentírás, ha valaki becsületes, tisztességes akar lenni, azt óriási támadások fogják érni, kívülről ilyenkor szokták mondani az ismerősök, barátok, hogy ha én lennék az ő helyében, ezt nem bírnám ki. De milyen érdekes, hogy az igaz és tiszta emberek ezt kibírják, sőt úgy kibírják, ahogy Dávid mondta, hogy „szorultságomban tágas teret hagytál nekem”. Vagy úgy kibírják, ahogy Jakab apostol mondja, hogy a megpróbáltatásban a cselekedet ép legyen, fogyatkozás nélkül. Tehát nem úgy bírják ki, hogy rezeg a lécs, már majdnem leesik, csak úgy ugrották át, hanem nagyon szépen átugorják, mert a megpróbáltatásokban, ahogy a kohóban is a nemesfém megmarad, a salak pedig leválik az ércről. Isten azért enged meg sokszor megpróbáltatásokat, nehézségeket, egy bizonyos határig természetesen. Itt is áll, amit Jób könyvében olvasunk, hogy Isten határt szab a Gonosznak, a nyomorúságnak, a nehézségeknek. Jób könyvében is azt olvassuk, hogy elveheted a gazdagságát, elveheted a gyerekei életét, elveheted még a saját egészségét is Sátán Jóbtól, de az életét nem veheted el. Tehát áll az, amit az első Korinthusi levél 10. fejezet 13. versében olvashatunk. Az mindig áll és örök törvény, hogy „hűséges az Isten, nem hágy minket feljebb kísérteni annál, mint amit elszenvedhetünk, sőt a kísértéssel együtt a kimenekedés útját is megmutatja nekünk”. Ezek örök törvények. Ezzel a látomással Jeremiásnak mindent helyére tett az Isten, minden háborgását, keserűségét lecsillapította az Isten. Ne felejtjük el, ez már a második deportálásnál volt, a főirat mondja, hogy ez akkor történt, amikor elvitték az ácsokat, kovácsokat, tehát a mesterembereket hurcolták el. Tudjuk jól, hogy a három deportálás között az volt a különbség, hogy az első deportálás idején az ifjakat vitték el. Babilónia azért egy nagystílusú gazember volt, a Babilóniai Birodalom, ez olyan, mint nálunk a negyvenes évek vége, ötvenes évek eleje, hogy kivitték a magyarokat Moszkvába, és akkor ott átnevelték, majd jönnek vissza, és szépen elvégzik azt, amit mi nehezebben végzünk el. A második deportálásnál, ez 597-ben volt, akkor vitték az iparos réteget. Hát a krémjét a lakosságnak, akik dolgozni tudtak, és ott idegen földön nagy hasznot tudtak hajtani a Babiloniaknak. És a harmadik deportálásnál pedig, amikor már mindent leromboltak, és mindent feldúltak, hát akkor vitték már azt, akit értek. De az értékes embereket az első kettőnél vitték, és a harmadiknál már

csak a mennyiségre mentek. Jeremiás mindezt végignézte, végig kellett néznie. És Jeremiásnak azért mutatta ezt a látomást az Isten, hogy megnyugtassa, hogy Jeremiás, most több barátodtól elvász, több ismerőstől, akit lelkiismeretes, becsületes embernek tartottál. Hát ilyen volt például az első deportálásnál Dániel, Sidrák, Misák, Abednegó, tehát egy kis bepillantásunk vagy Dániel könyve alapján ebbe. Majd a második deportálásról két hét múlva beszélek, mert Ezékiel látomásai kerülnek majd sorra, és Ezékiel prófétát például ekkor vitték el a második deportálás során. Tehát itt ment el Dániel, itt ment el Ezékiel, Jeremiás azonban maradt, és Jeremiásnak mindezt végig kellett néznie. És Jeremiásnak ezért mutatta meg ebben a rendkívül egyszerű látomásban az Isten, hogy Jeremiás, a rendes emberek, a becsületes emberek, akik még nagyobb nehézségbe kerültek, emberileg úgy látszik, mintha nem lenne Isten, vagy az Isten nem viselne gondot, de én éppen így viselek róluk gondot. Itt csak még inkább lezültenének és tönkremennének. A fogságban még mindig jobb helyük lesz lelkileg, és mondom, a fogság kohójában az ércről le fog mállani a salak. És valóban, a zsidó népnek ez a 70 éves babiloni fogság bizonyos értelemben a megtisztulás ideje volt, mert nagyon sok ember megtisztult, megfiheredett ebben a fogságban, és megváltozott emberként jött vissza, vagy hát inkább már így mondanám, hogy a gyermekei, vagy az unokái, mert a 70 éves fogság után nagyon kevesen tértek vissza, akik mondjuk akik akkor 10 vagy 20 évesek voltak, a fogság végén azért már 70, 80, 90 évesek lehetek. De a gyermekeik, az unokáik egészen más lelkülettel tértek vissza, amit egyébként mutatnak is Ezsdrás és Nehémiás könyvének a feljegyzései. Én azt gondolom, hogy ez a harmadik rövid látomás is meg kell, hogy maradjon bennünk. Amikor az életben jönnek nehézségek és nyomorúságok, nagyon sok embernek az az első ösztönös reakciója, hogy miért énvelem történik. Mit csináltam, hogy én rászolgáltam volna erre? Ha valakivel nehézség történik az életben, az nagy megtiszteltetés. Az a nagyobb probléma, hogy ha nincsenek próbák az életben. Ha nincsenek próbák az életben, az annyit jelent, hogy az az ember még nagyon gyenge a próbák elviseléséhez. Akiknek az Isten már próbákat enged meg, nehézségeket enged meg az életben, azokra nézve megint csak Jakab levele első fejezetét ajánlom, így kezdődik ez a levél. Teljes örömmel tartsátok, ha különböző megpróbáltatásokba estek, mert ott a jó füge még jobb és ehető fűgévé válik, a rossz füge viszont, aki nem került megpróbáltatásba, még inkább poshadt és rothadt fűgévé válik. Magyar irodalmi utazásunkat fejezzük most be egy harmadik magyar költőnél, Rába Györgynél kezdtük, Illyéssel folytattuk, Illyés mestere Babits Mihály volt. Babits kivonult Budapestről, elege volt neki ebből a városból, elment Esztergomba, vett egy kis kulipintyót, fel is írta a falára, hogy nem századokra épült, csak mint fecskéfészék Horatiusból. Tehát Babits Mihály szólal meg, Babitsnak is van egy Jeremiás verse. Nagyon kétarcú Jeremiás vers,

többet tetszenek tudni megérteni majd első hallásra belőle, mint Rába Györgytől, meg Illyéstől, ezek a versek azért olvasva jók. Babits verse a két világháború között íródott. Nem Jeremiás szerepel a versnek a címében, hanem ez a címe, hogy „Holt próféta a hegyen”. Holt próféta a hegyen. Mit akar a cím mondani? Babits Jeremiás próféta alakjába öltözik, és azt mondja, hogy a próféták mindig ott ülnek a hegyen, mindig jól látják a dolgokat, az összefüggéseket és a jövőt is, de hát ki kíváncsi a prófétákra? Hát a mai világban ki kíváncsi a tiszta és igaz beszédre? Azt mondja Babits, nem ebben, más verseiben mondja: „olyan a huszadik század, mint a vadállati hordák tülekedése”. Az emberek ugye, a pénz, az anyagiasság, mit eszünk, mit iszunk, mennyibe kerül? Vannak még lelki, szellemi értékek? És ami a legsúlyosabb, mondja Babits, hogy az értelmiség is elárulja a hivatását. Mikor megjelenik Julien Benda francia írónak a könyve, az Írástudók árulása, Babits rögtön nagy tanulmányt írt, és azt mondja, hogy igen, ez a legsúlyosabb a mai világban, hogy az emberek sodródnak a tömegmanipulációval, a politikával, az anyagiassággal, de ennél is súlyosabb, hogy az olyan emberek, akik gondolkodnak, akik olvasnak, esetleg még a Bibliát is olvassák, na, esetleg. De hát, mondjuk, nem olvassák a Bibliát, de olvasnak más műveket, hát azokból is kivehető az, hogy „Kérem, az élet csak ennyiből áll? Ez az állati élet az élet?” Na de ez az értelmiség, az ún. értelmiségnek nevezett réteg, ez vajon figyelmezteti az embertársait arra, hogy itt mi készül ebben a világban? És ott milyen húsdarálóba viszik bele a nemzeteket, a népeket? Ugye Babits az, aki a Veszedelmes világnézet című nagy tanulmányában ezt újra kinyomtatta a Babits Erkölc és iskola című kiskötetében. Babitsnak három tanulmánya van, itt az Erkölc és iskola, az Irodalmi nevelés és a Veszedelmes világnézet. Hatalmas tanulmány ez a Veszedelmes világnézet, Babits azt fejtegeti benne, hogy az egész európai filozófia és kultúra már a 17.-18. századtól fogva hogy készítette elő a 20. századnak ezt a sok ocsmányságát, a világháborúkat, a forradalmakat, az emberirtásokat. A Veszedelmes világnézet, amely nem az értelmet és a hitet vallja mértékének, hanem a nyers ösztönt, az élvezeteket, és azt az anyagiasságot, amibe persze az emberek könnyen belevihetők, hiszen az emberi természet itt nagyon kísérthető. Hát Babits egy kicsit ilyen mord Jeremiás, egy érdekes jelzője lesz jelen esetben mord Jeremiás. Jeremiás nem volt mord, Jeremiás lehetett szomorú, Jeremiás sorsa lehetett tragikus, de Jeremiás mégis el tudta mondani abban a híres 20. fejezetben, hogy „az Úr itt van mellettem, mint valaki hős”. Itt van mellettem az Isten, és megerősít engem, hogy bírjam ezt a hivatást, és ezt a szolgálatot tudjam teljesíteni. Babits azonban úgy érzi, és ez a vers is példa rá, hogy Babits nem csak Jónás alakjába öltözik, ugye a híres Jónás könyve, Jónás imája, hanem keresi az ószövetségi prófétákat. Van neki egy Dániel éneke című verse is, de írt verset Jeremiásról is, amiben egy 20. századi

költőnek a rezignált tusáját mutatja be. Miközben dúl az élet, és dúl a béke meg háború, mi egy és ugyanaz a huszadik században, aközben mit tud tenni egy költő, mit tud tenni egy erkölcsileg fogékony ember. A vers ezekkel a küzdelmekkel van tele.

Babits Mihály: Holt próféta a hegyen

Nyájas magasságban csüng a dombtetőn a ház,
de én mordan ülök benne, mint Jeremiás.

Hozza postámat a posta. Ujság és levél
mintha mind olyanról szólna, aki rég nem él.

Hol a sok *netán és hátha?* Meghalt a jelen,
s ami hír fülembé ér, mind csak történelem.

Elsüllyedt a világ és nem maradt élve más:
dombon ül s fejet csóvál a mord Jeremiás.

Eltűntek és elsüllyedtek, s talán így a jobb:
míg itt voltak, kínzóbb volt hogy egyedül vagyok.

Hozza postámat a posta: mennyi hír, divat!
Engem nem visznek magukkal, föl nem oldanak.

Mindegy! a világ süllyed vagy én lettem halott:
akként élek mint akik már Változatlanok.

S mordan nézem hogy köröttem a vak élet hal,
mint egy holt próféta, kit már senki úgyse hall.

Mint a nyiltszemű halottak, kiket régidőn
barbár törzsük künnhagyott a nyájas dombtetőn.

Hozza postámat a posta: mennyi rossz madár!
Be jó hogy csőrük csapása egy cseppet se fáj!

Kedves Hallgatók, a három látomáshoz befejezésül a vetítésünk előtt hadd kapcsoljak, mert ez a három látomás van, egy negyediket nem kapcsolhatok, de hadd kapcsoljak valamit. Felírtam a táblára Jeremiás könyvének talán egyik legfontosabb fejezetét, ami ugyan nem látomás, de majdnem látomás. Olyan, amit Bálámnál tapasztaltunk, hogy egy látvány, és a látvány majdnem átmegy

látomásba. Ez Jeremiás könyve 18. fejezete, az egész fejezet, most már ezt nem olvasnám fel, csak röviden elmondom Önöknek: Mert amilyen a mandulavessző, a forró fazék, vagy a két kosár füge, olyan egyszerű, és tőről metszett ez a látvány, ez a tapasztalat is. Miről van szó? Jeremiást mélyen érintette a zsidó nép eltorzulása, hogy úgy mondjam, ő nem örült annak, hogy na lám, én megmondtam, ő nem örült annak, hogy a népet deportálták, kardélre hányták, három ostrom volt, elvitték. Ő nem olyan lelkülettel állt a dologhoz, hogy én megmondtam emberek, nem így kellett volna élni, akkor talán másképp alakult volna az ország történelme. Nem, Jeremiás nem volt kárörvendő, majd látjuk Rembrandtnak a csodálatos olajfestményét, amin Jeremiás gyászolta a népet. Ez egyébként azt hiszem egy nagy erkölcsi törvény, hogy aki felelősséget vállal valakiért, vagy egy népért és megmondja annak a valakinek, vagy valakiknek a helyzetet, és nem hallgatnak rá, az az ember mégis gyászolja az elveszendő embereket. Azok az emberek nem gyászolnak, akik előtte nem is gondolkodtak azon, hogy egy ember vagy egy nép erkölcsileg hogyan is maradhat fenn. Ez egy nagy törvényszerűség. A próféták határozottak voltak, igazságszeretőek voltak, de ugyanakkor telve voltak szeretettel, és amikor beteljesedett az, amitől óvni szerették volna az embereket, az emberek oktalansága, gonoszsága miatt teljesedett be, akkor ők voltak azok, akik leginkább gyászolták az embert és az embereket. Tehát azért Jeremiást is érzékenyen érintette és magában fölthette a kérdést, hogy Uram, Istenem, hát az én népem, már 800 éve Istenem a Te kezében van, 1445 ugye a zsidó néppel való szövetségkötés, 1445. 626, hát ez már több mint 800 év, és az Isten sem tudta ezt a zsidó népet jobb néppé formálni, mint a többi nép? Hát hogy van ez? Ezen a világon nem lehet jobb, tehát a tömeges méretekben nincs megoldás? Csak egyes emberek változhatnak meg? Tömegek nem fognak megváltozni? Na de hát ott van a Bibliában, hogy Ninive például megváltozott. Vagy Sikár városa megváltozott, mikor Jézust befogadták napokra. Azért vannak a Bibliában is ilyen példák, hogy emberek tömegesen hajoltak a jó szóra. Hát a népem nem lesz jobb nép? Azt mondja Isten Jeremiásnak, erről szól a 18. fejezet, Jeremiás, menjél le a fazekas műhelyébe. Ma is nagyon sok fazekas van Jeruzsálemben, akkor még több volt. Az agyagművesség, a fazekasság az egyik legelterjedtebb foglalkozás volt Jeruzsálemben. Jeremiás, ha nem ment volna le a fazekas műhelyébe, akkor is értette volna a dolgot. De lemegy a fazekas műhelyébe, hogy itt lássa maga előtt a dolgot. Ugye mit lát? Én csak egyszer voltam egy igazi fazekas mester műhelyében, soha nem tudom elfelejteni, Kalocsán volt ez, egy nagyon derék fazekas meghívott. Hát leült szépen a korongozóba, vette az agyagot, fölthette a korongra és elkezdte azt a szép valamit, azt a vázát kiformálni, és ahogy hajtotta a korongot, az a sok csík és vonal, az a pillanatonként változó idom, hát az valami csodálatos dolog. És hát láttam, hogy

ez az ember érti a mesterségét, az agyagot is jól megkeverte, vízzel jól összegyúrta, föltette, annyiszor hajtotta, hogy mondta, ez még nem jó, ez még , még, még, hogyha nem tudom én hány százszor már fordult előttem az a vonal. Tehát, mit akart Isten megmutatni a prófétának? Én, az Isten vagyok a fazekasmester. Értem a mesterségemet. Én teremtettelek benneteket emberek. Én tudom, hogy milyen anyagból teremtettelek benneteket, jó ez az anyag. Adtam nektek értelmet, szívet, lelkiismeretet, akaratot, van egy belső világotok, mint a fazéknak a belső része, van egy külső világotok, maga a megjelenésetek, a hús-testetek, az egész anyagi valóságotok. Én pontosan ismerek minden atomot a lényetekben. És kezembe veszek titeket, emberek fiai, és én, az Isten, föltételezhetitek emberek, hogy minden emberből egy szép korsót, egy szép vázát szeretnék csinálni. Ahogy ott áll Jeremiás, és nézi a fazekast, látja, hogy a fazekas hiába hajtja a korongot, hiába hajtja, hiába hajtja, csak nem akar engedelmeskedni az az agyag neki. Nem akar jó, szép formát fölvenni. Hát akkor mit csinál a fazekas az agyaggal? Kifoghat az agyag a fazekasán? Túljárhat az agyag a fazekasmesteren? Azt mondja, én nem akarok olyan ember lenni, Isten engem megteremtett, eszem ágában nincs becsülni a másik embert. A másik ember, az egy hülye. A másik ember az egy semmi, szoktam mondani, mint egy afrikai törzs, amiről most nemrég megtudtam, hogy van Afrikában egy törzs, ami nemes egyszerűséggel önmagát nevezi embernek. Azt mondja önmagáról, hogy az ő neve ember. Tehát ebből az következik, hogy akik körbeveszik őket, azok nem emberek. Ha ő megöli a környező törzsek lakosait, azt mondja, én nem embert öltem. Nem is azt mondja, hülyét, patkány ... Körülbelül ilyen az emberiség is.

Mit tesz Isten az emberiséggel, ha az egyik ember a másikat mondjuk patkánynak nézi? Mit tesz Isten az emberiséggel, ha az egyik ember a másikat, hogyan is olvassuk Ámos könyve első fejezetében, úgy csépli az egyik ember a másikat, hogy porrá csépli, mint a búzát, úgy veri agyon? Hát akkor kifoghat az agyag a fazekasán? Kifoghat az agyag a fazekasán? Az Isten létezik. Megteremtette az embert, de az ember sehogy sem akar az lenni, ami a rendeltetése lenne. Hát akkor mi nagyobbak vagyunk, mint az Isten, nem? Hát túljárunk az Isten eszén. Dehogy akarok én értelmes emberhez méltóan viselkedni, dehogy tartom én a másik embert ugyanolyan embernek, mint magamat. Magamnak azért adja meg a másik ember, ami jár, de hogy én megadjam a másik embernek, eszem ágában nincs. Mert az egy tehén, vagy patkány, vagy csótány, vagy nem tudom én micsoda, én vagyok az ember. Na, most akkor az Isten mit tesz ilyen esetben? Jeremiás nézi ezt a helyzetet, hogy ott van a fazekas, nagyon jól érti a mesterségét, de sehogy nem akar jó edény formálódni a kezei alatt. Jeremiás itt megért valamit. Jeremiás megérti azt, hogy az Isten teljes szívéből akarja, ahogy mondja majd később Pál, 1Timótus 2,4-

ben, Isten akarata az, hogy minden ember üdvözljön és az igazság ismeretére is eljusson. Tehát Isten akarja, hogy minden ember jó legyen. De kin múlik az, hogy egy ember milyen lesz? Az Istenen múlik? Hát itt ugyan nem a fazekason múlik, mert a fazekas mindent latba vet, meg az agyag is jó, itt egy valakin múlik, hogy nem lesz abból az agyagból szép edény, szép korsó, szép váza, hogyha az ember nem akarja. Jézus világosan mondta a Máté evangéliuma 23. fejezet 37. verse szerint: „Jeruzsálem, Jeruzsálem, ki megölsz a prófétákat és azokat, akik hozzád küldettek, hányszor akartam a te üdvösségedet, de te nem akartad.” Végül is minden egyes ember élete itt különbözik a másiktól. Ki az, aki akar más lenni, ki az, aki akar ember lenni, és a másik embert emberszámba venni, és ki az, aki ezt nem akarja? És aki ezt nem akarja, bár az Isten ezt nem akarja, hogy ő ne akarja, az Isten azt akarja, hogy mindenki akarjon ember lenni és mindenki a másikban lássa meg önmagát, de aki ezt nem akarja, az kifog majd a fazekasán? Nem, mert ha nem hiszünk a látomásnak, illetve ennek a tapasztalatnak, nem látomás vagy látvány, ez egy tapasztalat, de közel van a látomáshoz, ez tény, ha valaki itt nem tudja kihámozni a lényegét, mert ténylegesen nincs szöveg szerint benn a Jeremiás 18.-ban a felelet, de benn van a 2. Timóteus levél 2. fejezet 19. és 20. és 21. verse között, amikor azt mondja Pál apostol, hogy egy házban sokféle edény van. Ha valaki nem akar jó edény lenni, hogy be lehessen tenni a szobába vagy a konyhába, hát a csorba meg a rossz edényeket is fel tudja használni a fazekas is, meg a háziasszony is, leteszi a pincébe, és ott lehet majd mondjuk hulladékot gyűjteni benne. Az agyag nem fog ki a fazekasán. Az agyag nem fog ki az alkotóján. Tehát azt mondja Isten Jeremiásnak, hogy Jeremiás, én, az Isten szeretném, hogy minden ember jó legyen, de mit tegyek az emberekkel, én erőszakolni senkire nem akarom azt, hogy jó legyen. Én az embert normálisan, értelmes ésszel teremtettem, döntési, választási képességgel, ha az ember nem akarja, én senkire nem erőltetem rá, hogy jó ember legyen és az üdvösségre, az örök életre eljusson. Ha valaki nem akar jó ember lenni, kérem, megvan rá a lehetőség, de akkor ne várja az az ember, hogy a ház legszebb részébe tegyék. Akkor ne várja az az ember, hogy üdvösséget kapjon. Azért kapjon örök életet, hogy ott újra elkezdje majd a sok rosszat? Nem. De ismerjük már Náhum könyve első fejezetének híres kijelentését: „nem lesz kétszer veszedelem”. Isten úgy oldja meg a rossz problémáját, hogy itt a földi életből csak azoknak az embereknek ad örök életet, akik megtanultak a rosszal szemben küzdeni és elfogadták az Isten formáló hatását az életükben. Akik ezt nem fogadták el, azokat az Isten majd leteszi a pincébe, ahova szemetet és törött dolgokat lehet tenni ebbe a bizonyos eltorzult agyagedénybe, és ezt nevezi a Biblia kárhozatnak. Babits ezt megírja egy másik versében, a Psychoanalysis Christiana-ban, valamennyire azért megértette ő is, hogy mint egy rossz, törött cseréppel dobnak a szemétre, mondja. Az egyik

megoldás, hogy szép vázák leszünk, hogy engedjük magunkra a hatást, a jó hatást, Isten formáló kezének a hatását, de ha ezt nem engedjük az életünkben, akkor az Istenen nem tudunk kifogni. Igaz az, amit Pál apostol mondott, hogy semmit sem cselekedhetünk az igazság ellen, csak az igazságért. A fazekason nem fog ki az agyag, a fazekas akkor is tudja mire használni az eltorzult cserépedényt, hogyha ezerszer formálná is jóra, de nem engedi, akkor leteszi oda, ahova való, és ahova lehet tenni még sok kacatot és szemetet. Jeremiásnak ezt is megmutatta az Isten. És ezért mondhatjuk, hogy bár Jeremiás könyvében olyan nagy látomás nincsen, mint amit két héttel ezelőtt tanulmányoztunk az Ézsaiás könyvből, vagy nincs olyan látomásfüzér, mint ahogy Ámos könyve 5 látomását néztük a 7. és 9. fejezet között, vagy olyat sem tartalmaz, amit majd fogunk nézni a Zakariás könyvében, a 8 látomás. De én azt gondolom, hogy ez a három nagyon rövid látomás, és az ehhez csatlakozó záradék, Jeremiás könyvének négy szemléletes része, mindannyiunknak, ha megjegyezzük, azért ad az egész életünkre gondolkodnivalót. Mind a három látomás, és ez a bizonyos cserépkorsó látomás, illetve látványból látomásba hajló tapasztalat ad mindannyiunk számára gondolkodnivalót. De ehhez azért nézzük meg még a vetítésünket, a vetítés során szeretném megmutatni, hogy honnan indult ki a sorozatunk.

(...) *Vetítés*

... A Próféta, Mózesnek, aki vezette a zsidó népet, olyan látomásai nem voltak, mint a későbbi prófétáknak, Isten vele színről-színre beszélt. De ahogy elérkeznek ott Móáb földjére, a Bálám látomásaira vessünk most egy gyors pillantást, ahonnan elkezdődött a sorozatunk. Bálám, akit feltartóztat az Angyal, aki maga Jézus Krisztus egy katakombá-ábrázoláson, aki nem látja az Isten küldöttét, noha a szamara megáll és látja. Ugye Bálám, akit elvakít a pénz és megfizetnek a moábiták és midianiták, hogy prófétáljon Izrael népével szemben. Nem annyira Bálám látomásait kezdik itt a katakombá-festészettől fogva ábrázolni, hanem ahogy látjuk a középkorban egy francia ábrázolást, általában ez a szamár, ahogy haragos képpel néz Bálámra, az Úr angyala kivont karddal megakadályozza az előre menetelét, háttérben a moábiták. Csak Bálám nem látja, amit látnia kell. Az ember, aki a pénzt látja legfőbb istenségnek, szinte semmit nem lát a világból, jegyzi meg ez a történet. Rembrandtnak is van egy fiatalkori olajfestménye erről a Bálám szamaráról, itt jobb oldalt látjuk háttérben a megbízókat, akik nagy pénzeszsákokkal mentek el Mezopotámiába, Bálám szálláshelyére. És az Angyalt így ábrázolja Rembrandt a korai fiatal Rembrandt-képek között való, tulajdonképpen itt a Bálám és a szamárnak a párbeszéde, illetve tehetetlen dühe Bálámnak, hogy üti-veri a szamarát, noha az nem akar így sem továbbmenni. Később a barokk művészetben nagy téma lesz ez, és a 17.,

18. században nagyon sok ábrázolás készül erről. De aztán továbbmentünk Ézsaiásra, akinek korai középkori domborművét láthatjuk Németországból és a könyvtekercset mellette. Ézsaiás Michelangelo Sixtus-kápolnabeli feldolgozásán a hatalmas könyvvel. Ha közel megyünk ehhez az Ézsaiáshoz, a tiszta fej, tiszta gondolkodás, csodálatos, ragyogó stílus, Ézsaiás királyi stílusa, Ézsaiásnak például volt családja, felesége, gyermekei. Jeremiásnak nem volt családja. Jeremiás nem nősült meg, ilyen üldöztetés háttérén azt hiszem, talán nem sok asszony vállalta volna ezt a közös életet. Jeremiás magányos próféta, ahogy később Pál apostol. A Michelangelo freskóról a legnagyobb kinagyításom, háttérben ugye a görög mitológiai szereplők, ugye ez az egész Sixtusi kápolnára jellemző. És ez Anatót, Júdea hegyei közt, fönt a domboldalakon, Jeruzsálemtől északra 4-5 km-re ma is létezik ez a falu, Anatót. Egy kis falu, különleges hegyhátakkal, domborulatokkal, innen származott Jeremiás próféta. Úgy mondhatnánk, hogy egy falusi ember volt, noha papi családból származott. Félénk, érzékeny ember volt, szüksége volt az első látomásra, és talán figyelték kedves hallgatóink, hogy azt is hozzátette az Isten, hogy vasoszloppá és ércbástyává teszek, meg ne riadj, én erőt adok neked. Jeremiást egy ilyen kis látomás, a mandulavessző-látomás képes volt megerősíteni. Az Isten beszédének hatalma van. Donatellónak a Jeremiás-ábrázolása a 15. századból, általában tette kész, fiatal, határozott, kicsit rusztikus embernek mutatják, a stílusa nem az, mint Ézsaiásé. Jeremiás határozottabb, keményebb, célratörőbb, de Isten igéje ugyanúgy tiszta és világos az ő beszédén keresztül is. Aztán Michelangelónak a gondolkodó, a töprengő Jeremiása, ez a Sixtusi kápolnából való, mint a többi, az előbb látott Ézsaiás-portré, aki úgy magába mélyed, aki már egy kicsit idősödő ember. Hát igen, aki már 40 évig szolgált, akkor azért akkor olyan hatvanegynéhány éves lehetett, amikor befejezte a küldetését. Jeremiás, aki mélyen-mélyen elgondolkodik, ha vaki elolvassa Franz Werfel regényét, a *Jeremias. Höret die Stimme*, magyarul Halljátok az ígét címmel adták ki több kiadásban is, kis képet nyerhet. Bár Werfel korfestése kicsit torzító, és Jeremiás beállítása is sokszor nem a legtökéletesebb, de mégis, fiatal koromban olvastam, és egy kicsit a levegő, az atmoszféra, hogy jeruzsálemi ünnep során mutatja be Jeremiást, a pompa, a dísz során, hogy látja a hamisságot a vallásban és ő az egyszerű vidéki ember pedig, a gondolkodó ember. Ugye Michelangelo is ezt fogja meg, a töprengő, a gondolataiba mélyedő ember, aki megfontoltan beszél, akkor is, ha a legerőteljesebb kifejezéseket használja. Szóval Jeremiás Donatello után egy másik megfogásban így néz ki Michelangelónál. Igen, ez a templomi környezet persze nem a szent sátorral, hanem már a jeruzsálemi templommal. Jeruzsálem, ez volt Jeremiás tanításainak a fő színhelye. Tehát a szent sátor után az a jeruzsálemi templom Salamon temploma, ennek itt látjuk a rekonstrukcióját, ide állt ki Jeremiás könyve 7.

fejezete szerint, és figyelmeztette az embereket, hogy önmagában, hogy egy épületbe eljárnak, hogy egy vallásos kötelezettségnek eleget tesznek, ez semelyik embert nem jobbítja meg. A szíveteket metéjétek körül, mondja Jeremiás. Ő beszél az Újszövetségről is könyve 31. fejezetében, ő kapott először erről jövendölést Istentől, hogy az Ószövetség óvá lesz, nagy népet nem lehet megmenteni, csak egyes embereket lehet megmenteni. Hiába adott az Isten prófétákat, templomot, csodákat, mindent a zsidó népnek, eltorzult a vallásosság, formaizmussá vált, nem lettek jobbá az emberek. Ezért is rombolták le Jeruzsálemet, a mostani siratófal már egy követ sem tartalmaz ebből, de még az utána való, zorobábeli heródesi templomból sem, amit Dávid tornyaként mutogatnak ma Jeruzsálemben, szintén jóval későbbi képződmény. Itt kő kövön nem maradt, amely le nem romboltatott, és itt van Rembrandt híres olajfestménye. Rembrandt a legegyszerűbb eszközökkel fejezi ki. Mit? Egyrészt Jeruzsálem pusztulását, háttérben, mint egy forró láva ömlik elő a tűz, az épületek leszakadnak, elporlanak, hiszen a babiloniak a harmadik ostromnál már megelégték a zsidók Egyiptom-barát politikáját, és teljesen leromboltak mindent. 586, az a zsidó nép történelmének egyik fekete éve, olyan, mint a Holocaust a 20. században. És Jeremiás itt ül Jeruzsálem omladékain, bal könyökét egy vaskos könyvre támasztja. „Bibel”, az van ráírva a lapoknál. Tehát a Biblia. Nem hallgattak a Bibliára. Becsukott könyv lesz most a Biblia. Jeremiás a könyve után szerzi Jeremiás siralmait, a Lamentaciones könyvét, az európai művészetnek, főleg zeneművészetnek, de irodalomnak is egy nagy ihletőjét, a Siratóéneket. És Jeremiás elsiratja Jeruzsálemet, elsiratja azt a várost, ami nem hallgatott órá. Tehát most nem ujjal mutogat, vagy kárörvend, hogy én megmondtam emberek, hanem együtt osztozik a nép gyászában. Döbbenetes különben a Siralmak könyve, ami abban van, az az egész világtörténelem sűrített költői kifejezése. Félelmetes könyv, de egy félelmetesen nagy reménység is, ahogy mondja a 3. fejezet, jó várni, és megadással lenni az Úrnak szabadításáig, mert vissza-vissza emlékezik, és elcsügged bennem az én lelkem. De én az Istenben bízom, ezért nem szégyenülök meg. Megalázódik a lelkem, hogy mi mindent megtett értünk az Isten, csak mi nem hallgattunk rá. Mint egyes emberek, mint nép sem. Szóval döbbenetes nagy könyv, két nagy könyve van Jeremiásnak, illetve szó szerint három, mert a Királyok könyvének is valószínűleg ő az írója a bibliai kánonban. Mi volt ez a fazék, ez a forró fazék? Babilónia. Babilónia önmagát oroszlánnal jelképezte, majd Dánielnél látjuk, hogy a dánieli látomásban is vadállatként van előttünk. Az álomban oroszlán, a látomásban pedig vadállatok jönnek ki az oroszlán, medve, párduc párhuzama és akként a kos, a kecskebak és a fenevad. Ez a Babilónia hódította meg Júdát, az Istár-kaput látjuk Berlinből Az Istár-kaput a németek 1899-től fedezik fel Koldewey régészeti ásatásai segítségével. 20 évig ásna itt a németek, és

tulajdonképpen fél Bábelt, Babilont, a fővárost ma Berlin két múzeumában nézhetjük meg, a Pergamon- és Előázsiai múzeumában. Egyszer rekonstruált, gyönyörű mázas cserepeken látjuk az oroszlán-ábrázolást a lenti részen. Ahogy a Biblia is bemutatja Babilóniát oroszlánnal jelképezve, önmagukat is ezzel jelképezték. Asszír-babilóniai harcos, ahogy megy hódítani. Kegyetlenek voltak az asszírok is, később az asszírokat letörlő babilóniaiak is, kegyetlen katona nemzet, akik nem ismertek irgalmat, ezt Habakuk próféta elmondja. De mi lett Babilóniából? Ez lett. Őket is elérte a végzet, a médek és a perzsák tolták le a történelem színpadáról az Újbabiloni-Birodalmat. Ha most végigmegyünk Babel utcáin, amitől mentsen a Jóisten, hiszen ez most Saddam Hussein országa, ne felejtjük el, akkor körülbelül ezt tudjuk látni. Inkább maradjunk a látványnál tehát, ez most Babilon főutcája, a többi rom, és amivé lett. Hogyan is olvastam, mit mondott Isten Jeremiásnak: Nem csak nép prófétája leszel, népek prófétája. Általában a próféták megszólították a népeket is, de annyi prófécia népekről, mint Jeremiás és főleg Babilonról, és azért, mert a Biblia a végső történelmi időkben is egy új Babel, egy új Babilon megszületéséről beszél, ami lényegileg a globalizációval és a világegységgel azonos. Babel így bukott el. Hatalma teljében, de elbizakodva. Belsazar lakomája, Rembrandt olajfestményén látjuk a kéz a falon a *Mene, Mene, Tekel, Ufarszin!, a Megmérettél, megmérettél és híjával találtattál*. Rembrandt fiatalkori festményén ez a drámai mozzanat, hogy ezer ember tivornyázik a babiloni palotában, a kéz megjelenik a falon, Belsazar halott-halványra válik, még a térdei is összekocannak, és Dániel elmondja neki, hogy még ma éjjel el fogják foglalni a birodalmadat. A médek és a perzsák igazták le karcsapás nélkül Babilont. Jeremiás könyvének a nagy kérdése, hogy elváltoztathatja-e a párdúc az ő foltosságát, és a szerecsen, vagy más fordításokban az etióp, szerecsen-országbeli a bőre színét. Nem tudtok ti jót cselekedni, akik megszoktátok a Gonoszt. Jeremiás könyvében vannak megdöbbenő kijelentések. Jeremiás mondja ki a Bibliában félreérthetetlenül, hogy a magunk erejéből nem tudunk jó lenni. Ezért kell az agyagnak elfogadni a fazekas segítségét. Az agyag nem tudja magát igazi korsóvá formálni, csak a fazekas segítségét elfogadva tud olyan lenni. Ez annyira világos, hogy elváltoztathatja a párdúc a foltosságát, a szerecsen a bőre színét, így nem tudtok jót cselekedni, akik megszoktátok a Gonoszt. Tehát egyrészt az örökségünk is, amit örökölünk az őseinktől az én központú természetünk, másrészt azonban a rossz szokásaink, amiket fölveszünk az életben: a két nagy ellenségünk harapófogóba zár bennünket, csak az Isten segíthet rajtunk. De mikor ő is? Ha elfogadjuk a segítségét. Hát egy mai jeruzsálemi fazekas, ugyanúgy végzik a mesterségüket, ugyanolyan korsókat vagy dísz tárgyakat csinálnak, mint évezredekkel ezelőtt, csak most már nem csak a zsidók, az arabok is, ha engedik őket egyáltalán létezni, akkor úzik ezt a mesterséget. Jeremiás könyve után

következő előadásunk témája, szintén Michelangelóval fejezem be a vetítést. Ez a tevékeny próféta. Ez a mindenkit kérlelő, de már a fogságban a jó fűgékét kérlelő próféta, Ezékiel. Ezékiel látomásai már tényleg teljesen a mi korunkba is kalauzolnak, hiszen majd sort kerítünk például a híres Góg és Magóg próféciájára, látomására, ami a történelem legvégső összefüggéseit világítja meg. Köszönöm szépen a figyelmet!